

CONSIMȚĂMÂNTUL ÎN CADRUL CONTRACTELOR ÎNCHEIATE ÎN MEDIUL ON LINE

THE CONSENT WITHIN THE CONTRACTS CONCLUDED IN VIRTUAL SPACE

Aliona CARA-RUSNAC, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: This article describes the legal aspects of the parties consent within the moment of concluding of the contracts in virtual space. The contracts concluded in virtual space have special particularities due the fact in is concluded in virtual space, Also, it will be analyzed the distant commercial contracts concluded with the consumers and products sold on-line. A particular aspect will be dedicated for smart contracts and the peculiarities on the consent given by the known and unknown parties.

Cuvinte-cheie: *consimțământ, contract în format electronic, e-contract, contract la distanță, smart contract.*

Contractele în mediul on-line poartă diferite denumiri, începând cu contractele încheiate în format electronic, contractele încheiate prin mijloace electronice, contractele la distanță și mai recent au apărut contractele inteligente (smart).

În acest articol vom cerceta aspectele legate de consimțământul părților la încheierea contractelor în mediul on-line, aspectele teoretice, legislative și practice ale acestor contracte.

Piețele electronice generează atât avantaje comparative cât și competitive pentru firme, prin transformări substanțiale pe care le induc asupra proceselor interne și externe ale firmelor – de la marketing, design, planificarea materialelor, produselor și a stocurilor, până la aprovizionare, vânzare, logistică și altele [1].

Spațiul on-line oferă un spațiu ce creează un mediu concurențial perfect – pe piețele electronice orice cumpărător sau vânzător poate intra și ieși fără bariere și fără nici un cost, sunt șanse egale pentru toți participanții. Astfel sunt depășite barierele de spațiu, timp, acces limitat la produse, și nu în ultimul rând costul [2].

Pe lângă avantajele ce care pot beneficia organizațiile, tehnologiile comerțului electronic conduc la o serie de avantaje în cadrul sectorului public – transparență în achizițiile publice, încurajarea concurenței la oferirea prețurilor mai avantajoase.

Conform art. 199 codul civil al RM *Consimțământul este manifestarea, exteriorizată, de voință a persoanei de a încheia un act juridic. (2) Consimțământul este valabil dacă provine de la o persoană cu discernământ, este exprimat cu*

intenția de a produce efecte juridice și nu este viciat.(3) *Intenția de a produce efecte juridice se determină din declarația sau comportamentul persoanei, așa cum ea a fost înțeleasă în mod rezonabil de către cealaltă parte a actului juridic sau, în cazul actelor juridice unilaterale, de către persoana căreia actul îi este destinat.*

Formarea contractelor și a actelor juridice, este predominată de principiul libertății contractuale numit și principiul autonomiei de voință. Astfel, părțile se pot manifesta liber, în sensul că pot încheia orice acte juridice în orice formă aleasă, în consecință stabilind efectele actelor juridice [3].

Pornind de la definiția contractului în formă electronică este acordul de voință, dintre două sau mai multe persoane de a constitui, modifica sau stinge un raport juridic, acord exprimat în formă electronică. În doctrină s-a pus întrebarea dacă este o specie de contract nou sau este doar o tehnică de a contracta? Să analizăm următoarele exemple: cumpărarea unui soft și cumpărarea unui bilet la tren prin intermediul Internetului. În primul caz este vorba de un contract de vânzare-cumpărare în cel de-al doilea de un contract de transport – în ambele situații, acordul de voință se obține prin mijloace electronice de comunicare la distanță. Cu referire la executarea contractului, obligația contractuală principală contractul de transport se execută într-o formă materială – călătorește cu trenul, pe când cea cu referire la contractul de vânzare-cumpărare, executarea obligației se poate dematerializa – softul se poate descărca de pe calculatorul vânzătorului pe calculatorul cumpărătorului sub forma unui mesaj de date. Din exemplele prezentate observăm că natura juridică a contractului nu se modifică. Obiectul contractului nu este relevant pentru stabilirea naturii electronice a acestuia, fiind vorba mereu despre un contract special (de vânzare, de prestări servicii etc.) nedeosebindu-se de contractele tradiționale din lumea reală. În acest sens, contractul în formă electronică reprezintă operațiunile contractuale în care exprimarea voinței ce produce efecte juridice se face prin intermediul mijloacelor electronice [4].

În vederea încheierii contractelor părțile negociază privind viitoarele clauze contractuale, astfel punând accent pe momentele care sunt importante pentru partea/părți. Conform art. 200 Cod civil RM momentul de producere a efectelor consimțământului (1) *Manifestarea de voință care trebuie recepționată de cealaltă parte produce efecte în momentul în care parvine acesteia, indiferent de faptul dacă a luat sau nu cunoștință de conținutul ei.* (2) *Manifestarea de voință nu produce efecte în cazul în care celeilalte părți i-a parvenit anterior sau îi parvine în același timp o declarație de retractare.* (3) *Valabilitatea manifestării de voință nu este afectată de decesul persoanei care și-a exprimat voința, sau de instituirea unei măsuri de ocrotire judiciară asupra persoanei, dacă aceste evenimente au avut loc după exprimarea voinței* [5]. Astfel analizând momentele cheie ale elemente ale contractului, aflându-se la etapa precontractuală, care se desfășoară

printr-un schimb de păreri și propuneri până se obține acordul de voințe, pornind de la oferta inițială făcută de partea care inițiază încheierea contractului [6]. Principalul obiectiv al negocierilor este de a obține o poziție cât mai bună raportată la cealaltă parte, drept rezultat de a face o afacere cât mai profitabilă [7].

Negocierea la etapa precontractuală prezentarea ofertei și analiza acesteia de partea/părțile adverse astfel dacă unei oferte i-a dat răspuns cu o contraofertă ce modifică elementele esențiale ale ofertei inițiale se consideră a fi ca o contraofertă, în cazuldut nu avem de-a face cu un contract valabil încheiat. Părțile se conduc de principiul *îți dau ca să îmi dai*, adică trebuie să cedeze unele momente în avantajul celeilalte părți și invers. Cu referire la contractele încheiate în mediul on-line (contractele electronice) acestea pot fi categorisite în cele care se încheie între o persoană și calculator, sau între două calculatoare administrate de oameni[8], sau mai recent cum ar fi cazul contractelor *smart* care se bazează pe sistema blockchain, și de regulă poate fi încheiat între persoane care nu doresc să fie cunoscute.

În vederea examinării consimțământului ne vom referi succint la modalitatea încheierii contractului în mediul on-line, și anume oferta în forma electronică care trebuie să îndeplinească condițiile legale, dar luând în considerare faptul că este încheiat on-line prezintă anumite caracteristici. Ofertantul poate alege între mijloacele de comunicare cu caracter privat și cu caracter public. Unii doctrinari asimilează oferta prin intermediul internetului cu o comunicație publică în cazul când aceasta nu este destinată unei anumite persoane precum și nu are caracter confidențial. O altă chestiune interesantă pusă în discuție este perioada valabilității ofertei, se consideră că începutul este debutul acesteia, care în unele cazuri este destul de greu de determinat – data lansării în internet sau data când consumatorul a luat cunoștință de aceasta. O soluția viabilă ar fi de determinat exact debutul ofertei precum și perioada de valabilitatea a acesteia.

Cu referire la acceptarea ofertei, care este valabilă dacă este în concordanță cu oferta, este neîndoielnică, este acceptată doar de destinatar căruia i-a fost adresată și intervine înainte ca oferta să fie revocată. Cu toate acestea, acceptarea exprimată în formă electronică are două elemente de originalitate – acceptarea se realizează la distanță prin intermediul unui sistem informatic. Acceptarea ofertei prin poștă electronică care are loc prin intermediul emiterii unui mesaj prin poștă electronică către autorul ofertei care se efectuează fie de către orice utilizator al Internetului fie de către un consumator sau profesionist.

Avantajul ofertei și acceptării ofertei prin intermediul spațiului virtual este viteza încheierii tranzacțiilor, fiind posibil în timp record scurt de a ajunge la destinatar, oferind părților posibilitatea de a transmite oferta, de a face contra-oferta și modificări ale clauzelor într-un termen scurt și de a ajunge la scopul final de a încheia contractul.

Acordul de tip click-wrap–tehnică folosită pe site-urile comerciale adresate publicului, magazinele on-line. Are loc interacțiunea doar între consumator și un sistem informatic, astfel consumatorul acceptă contractul prin apăsarea butonul *I agree* (sunt de acord). Calculatorul destinatarului preia informațiile și programul analitic le prelucrează potrivit unui algoritm prestabilit.

Acordul de tip brows-wrap, contracte „browse-wrap” care conțin termeni și condiții localizate în programul de calculator sau postate pe website care încorporează o declarație în sensul că utilizarea programului de calculator sau website-ului constituie acceptarea termenilor de către utilizator [9].

Acorduri de tip shrink-wrap – un tip de contract de adeziune, fiind folosit în mediul electronic, consumatorul poate citi clauzele contractual decât după ce desigilează produsul, deoarece acestea sunt printate și introduse în ambalajul produsului achiziționat on-line. Necătând la faptul că consumatorul (cumpărătorul) nu are șanse să negocieze contractul, acesta este totuși valabil în anumite condiții, spre deosebire de contractile clasice încheiate. Spre exemplu în Statele Unite ale Americii consumatorul (cumpărătorul) chiar dacă nu a citit clauzele contractual însă când a făcut cunoștință cu acestea, acestea schimbă în mod radical oferta inițial agreată, acesta este în drept să returneze produsul încetarea relației [10].

Acceptarea prin acțiunea interfeței automatizate pentru realizarea acordului de voințe. Noțiunea de agenți inteligenți. Interacțiunea are loc prin intermediul a două calculatoare, procedul este folosit doar în cadrul comerțului între profesioniști, în asociere procesul este numit schimb de date informatizate. Astfel tot este automatizat, sistemul informatic ia decizia de a emite o ofertă și de a crea o obligație juridică, fără intervenție umană. Reieșind din faptul că, algoritmul de fapt transmite informația care a fost creată de programator. Consimțământul este prestabilit calculatorul nu are capacitatea de a genera noi instrucțiuni sau de a le modifica, ba mai mult ca atât de a reacționa la ajustările sau la situațiile neprevăzute.

Aceste tipuri de contracte încheiate în absența persoanelor este foarte sensibil și poate și supus riscului ca consimțământul să fie viciat.

Astfel în vederea încheierii contractelor algoritmele sunt programate de a pune câteva întrebări referitor la capacitatea persoanei și identificarea vârstei persoanei, în particular consumatorul care dorește să achiziționeze un produs sau un serviciu. În cazul când profesionistul nu își instalează filtre de determinare a vârstei consumatorului, în special persoanelor minore, astfel fiind sub pericolul de a fi anulată tranzacția. Necătând la acest fapt, codul civil prevede expres cazurile când minorul poate încheia acte juridice cum ar fi cazul actelor de mică valoare și actelor de conservare. Simpla declarație că este capabil să contacteze a celui lipsit de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă, nu înlătură anulabilitatea actelor juridice. Instanța de judecată poate menține con-

tractul dacă consideră că constituie o sancțiune civilă adecvată. Un alt viciu de consimțământ care poate fi pus în discuție este eroarea asupra persoanei. Dacă agentul electronic este controlat de o persoană atunci eroare aparține anume acestei persoane, dacă este programat, atunci este o eroare de programare.

Cu referire la viciu de consimțământ dolul, în cadrul contractelor încheiate în mediul on-line, dolul se reduce doar la faza de publicitate, de informare și la modul de redactare al clauzelor standard, întrucât fiind un contract de adeziune, între părți nu are loc negocierea. Însă, în situația când în negocierea și nemijlocit în încheierea respectiv ulterior în executarea contractului este implicat un agent electronic (intelligent) pe de o parte iar pe de altă parte de asemenea este implicat un alt agent electronic (intelligent) în acest caz dolul poate îmbrăca forma unor tactici înșelătoare introduse într-un program de calculator cu scopul de a obține răspunsul dorit de la celălalt agent intelligent.

Cu referire la violență și forma fizică este exclusă, deoarece este încheiat în mediul on-line, respectiv în majoritatea cazurilor lipsește faza de negociere, deseori fiind contracte de adeziune, astfel lipsind și violența în formă morală.

Leziunea este similară aplicabilă cazurilor contractelor clasice [11].

După cum menționăm, oferta provine de la sistemul informatic al profesionistului emitent, iar interacțiunea destinatarului are loc cu sistemul informatic al ofertantului, iar nu cu ofertanții însuși, prin urmare deducem că oferta este parametrizată, platforma de interacțiune este afișată pe un site internet și fiind comunicată prin rețeaua internațională, oferta on-line dobândește o formă difuză cu o vocație mondială [12].

Condițiile impuse de legislația specifică pentru nașterea valabilă a unui raport contractual, privesc, în primul rând, existența notificării și a consimțământului, deoarece tranzacțiile în formă electronică sunt fundamental diferite de modelele tradiționale de a contracta și deoarece ele implică riscuri suplimentare față de un contract obișnuit, legea impune ca părțile să fie de acord asupra utilizării formei electronice pentru ca ele să fie considerate legale.

Reieșind din prevederile legislativ enumerate anterior, condițiile de valabilitate al consimțământului, sunt: să provină de la o persoană cu discernământ, să fie exprimat cu intenția de a produce efecte juridice, să fie exteriorizat, să nu fie alterat de vre-un viciu de consimțământ.

Conform art. 200 Cod civil RM *Imposibilitatea determinării esenței consimțământului. Actul juridic se consideră neîncheiat în cazul în care esența consimțământului nu poate fi determinată cu certitudine nici din exprimarea exteriorizată și nici din alte circumstanțe ale încheierii sale.*

Consimțământul poate fi exprimat verbal sau în scris, și sau comportamental. Forma exprimării consimțământului are la bază principiul consensualismului care are drept fundament respectul cuvântului dat și are astfel o componentă morală și

un triumf al buneii credințe, asigurând operațiunile comerciale și civile. În literatură de specialitate au apărut întrebări referitor la manifestarea consimțământului, dacă are manifestarea calculatorului valoarea de consimțământ. Astfel în doctrină [13] s-au enumerate câteva probleme/chestiuni:

1. calculatorul este considerat persoană juridică de sine-stătătoare;
2. calculatorul este echivalat cu telefonul, deci este considerat doar un instrument ce transmite voința veritabilă a autorului mesajului;
3. calculatorul este considerat mandatarul autorului;
4. stabilirea unei legături obligaționale între calculator și autor;
5. considerarea amprentei consimțământului ca fiind suficientă.

Astfel, pentru ca acordul exprimat de vizitatorul unui site web asupra unui aspect prezentat de acel site să poată produce efecte juridice veritabile, angajamentul trebuie să fie astfel formulat încât să îndeplinească setul de condiții cerute unui contract. Aceasta înseamnă că, după cum s-a putut observa din speță, pe lângă problemele legate de validitatea „considerației”, trebuie să existe o ofertă clar exprimată și neambiguă, dar și o acceptare validă a termenilor acelei oferte. De aceea, administratorul sau deținătorul unui site trebuie să se asigure că un link redactat cu litere capitale și îngroșate, făcând trimitere la „Termenii și condițiile de utilizare”, este afișat într-un loc vizibil pe site. Acest link trebuie să conducă vizitatorul către o pagină care să îi prezinte într-un mod clar și inteligibil toți termenii și toate condițiile de utilizare a site-ului. Trebuie, de asemenea, ca pagina conținând aceste informații să conțină și un mecanism care poate fi acționat prin click, care să semnifice acordul vizitatorului cu termenii înscrși pe acea pagină, înainte de a proceda la a utiliza facilitățile puse la dispoziție de site. Acest tip de mecanism este cel mai susceptibil de a convinge instanțele americane de corectitudinea și validitatea consimțământului dat, sau refuzat, după caz, de către vizitator. Primește, astfel, forță probantă. În mod ideal, fiecare site ar trebui să fie capabil a ține o evidență a tuturor celor care au acceptat condițiile și au procedat a utiliza site-ul sau au refuzat și nu au folosit facilitățile oferite.

În doctrina common-law din SUA este specificat faptul că sunt necesare cel puțin trei elemente esențiale pentru a avea un contract valid: oferta, acceptarea și considerația.

Conceptul de „ofertă” este ușor de înțeles în ceea ce privește comerțul electronic: un site web oferă bunuri, servicii, software, calitatea de membru, această ofertă fiind încapsulată într-o înțelegere asupra termenilor și condițiilor de utilizare a site-ului.

„Considerația” reprezintă o acțiune sau o omisiune promisă, asupra căreia promitentul nu avea o obligație anterioară de a o respecta. Aceasta poate lua forma banilor, obiectelor, serviciilor sau promisiunea unei anumite fapte. Ambele părți ale unui contract trebuie să ofere această considerație pentru ca acel con-

tract să fie încheiat valid. Acest concept este asemănător obligațiilor, respectiv drepturilor care incumbă părților unui contract – în cazul sistemului de drept din țara noastră – și asupra cărora au negociat și au decis anterior. „Acceptarea” are același sens ca și acceptarea ofertei în sistemul nostru de drept.

Exemplificarea modului de percepere a mecanismului de formare al unui contract electronic în cazul legislației americane va fi realizată avînd ca punct de reper felul în care o persoană aderă sau nu la termenii și condițiile de utilizare a unui site web. Așadar se are în vedere cum se poate satisface, în contextul internetului, elementul acceptării astfel încît, avînd o ofertă și o considerație viabile, să se poată crea o obligație purtătoare de efecte juridice.

Conform legii nr. 157 din 18.07.2014 art. 3 *consimțământul este un acord exprimat prin intermediul oricăror mijloace de comunicare la distanță, oferit de către consumator furnizorului de servicii financiare în cadrul contractelor încheiate la distanță* [14]. În continuare vom discuta de acele domenii care nu vizează contractele încheiate în mediul online.

Normele privind comerțul electronic și vânzarea la distanță și în afara spațiilor comerciale nu vizează tranzacțiile încheiate în următoarele domenii: servicii sociale și de sănătate, jocuri de noroc, produse financiare, de asigurări și de investiții, vânzarea și închirierea de locuințe (în scop rezidențial), pachete de servicii de călătorie, servicii care implică dreptul de folosință pe durată limitată a bunurilor imobile (timeshare) și anumite servicii de vacanță care fac obiectul unor norme specifice; transportul de pasageri, încheierea de contracte de către anumiți titulari ai unei funcții publice, cum ar fi notarii, livrarea regulată de produse alimentare și băuturi la domiciliul sau la locul de muncă al clienților, produsele vândute la distribuitoare automate, în unele țări UE, următoarele norme privind vânzările în afara spațiilor comerciale nu se aplică dacă valoarea contractelor este mai mică de 50 EUR.

În aceste sens legislatorul nu doar a determinat domeniile mai vulnerabile care pot fi supuse unor riscuri dar și a prevăzut acele mijloace de comunicare care nu sunt acceptabile dacă nu întrunesc condițiile prevăzute de lege, Uniunea Europeană a adoptat un sistem de *opt-in* [15] pentru scrisorile comerciale electronice nesolicitate prin Directiva 2002/58/CE denumită și Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice, care a fost preluată în Legea nr. 284 din 22.07.2004 privind comerțul electronic [16], este stabilit că este interzisă efectuarea de comunicații electronice destinate publicului, cu excepția cazului exprimării consimțământului de către abonat expres pentru recepționarea unor astfel de comunicări [17].

Totodată, problematici au apărut nu doar la capitolul recepționării corespondenței comerciale dar și în cazul expunerii unor prețuri mai mici de către furnizori pe site, care ulterior au fost litigate de consumatori, În jurisprudența, a fost

întâlnită problema neconcordanței dintre prețul afișat pe pagina web și prețul real al produsului. În cazul Kodak, instanțele de judecată s-au confirmat cu următoarea problemă juridică: în anul 2002, Kodak a prezentat spre vânzare pe pagina web o camera digitală la prețul de 100 lire, fiind un preț afișat din eroare, prețul real fiind de 329 lire. Un număr mare de consumatori au emis oferte de cumpărare la prețul de 100 lire, iar confirmarea ofertei s-a făcut prin intermediul unui sistem electronic prin poșta electronică. Kodak a refuzat executarea obligației de livrare pe motiv că, prețul afișat a fost o eroare materială. Instanțele de judecată fiind solicitați de consumatorii nemulțumiți, au apreciat că prețul a fost unul promoțional și au admis acțiunile consumatorilor, iar Kodak și-a onorat obligațiile [18].

Implementarea formularelor de acord este dezvoltată ca două module separate; un modul back-end și un modul front-end. Partea din spate este formată dintr-un set de contracte inteligente și este construit pe Ethereum, o platformă de contract inteligentă Turing-complet. Front-end-ul este un Dapp, o aplicație web care rulează pe browserul utilizatorului și interacționează direct cu back-end-ul de pe Blockchain.

Modulul back-end este scris în limbajul de programare Solidity, un limbaj de nivel înalt orientat către contracte pentru implementarea contractelor inteligente care vizează mașina virtuală Ethereum (EVM). Este format dintr-un set de contracte inteligente interconectate care implementează funcționalitatea Formelor de acord.

În concluzie datorită dezvoltării relațiilor tehnologice moderne, trăim în epoca în care relațiile contractuale deseori sunt încheiate în mediul online datorită avantajelor oferite de acestea.

În cadrul studiului am dat definiția contractului în format electronic – acordul între două sau mai multe persoane cu scopul de constitui, modifica sau stinge drepturi și obligații în formă electronică, și au fost analizate diferite opinii privind consimțământul care poate fi exprimat în diferite faze de încheiere a contractului, la etapa precontractuală de negociere a acestora, în momentul executării contractului. Am evidențiat particularitățile contractelor încheiate în mediul online, specificul încheierii acestora particularitățile ofertelor și acceptarea ofertelor. Au fost puse în discuții diferite chestiuni care sunt actuale la stabilirea relațiilor la etapa de pre încheiere a contractului și acceptarea condițiilor acestora în cazul când sunt schimbat condițiile esențiale inițiale ale ofertei și astfel acceptantul fiind pus în condiția dezavantajată deoarece produsul deja a ajuns la acesta, sau în cazul când sunt stabilite relațiile doar între agenții electronici (inteligenți) care de fapt sunt programați anticipat și nu pot să ajusteze sau să se modifice în cazul modificării circumstanțelor încheierii contractelor.

O atenție deosebită au fost atrase aspectelor viciilor de consimțământ și anume eroare în persoane, dolul care se evidențiază la faza de negociere sau la

faza când produsul a ajuns la destinatar și nu modifică esențial condițiile stabilite inițial. Absența violenței fizice și morale datorită faptului că contractele se încheie în mediul on-line respectiv nu este loc pentru prezența unui astfel de viciu de consimțământ. Și aspectele privind leziunea care sunt asimilate celor din cadrul contractelor clasice.

Tranzacțiile încheiate în mediul on-line sunt încheiate cu ajutorul internetului care de fapt este o cale de comunicare, și o bază de încheiere și desfășurare a relațiilor comerciale.

Referințe bibliografice:

1. D. Rădoi, Comerțul electronic – vector al noii tehnologii, Ed. Academiei Române, București, 2007, pag.28.
2. Ibidem.
3. Formele de exprimare a consimțământului art. 1240 cod civil român <https://lege5.ro/Gratuit/gi2tsmbqhe/art-1240-formele-de-exprimare-a-consimtamentului-codul-civil?dp=gu3dmnjrg4yts> (vizitat 10.10.2019).
4. Al. Bleoancă. Contractul în formă electronică, Ed. Hamangiu, București, 2010, pag.18.
5. Codul civil al Republicii Moldova, Legea nr. 1107 din 06.06.2002.
6. Al. Bleoancă, op.cit., pag. 47.
7. D. Gărăiman, Dreptul și informatica, Ed. All Beck, București, 2003, pag. 66-68.
8. P. Vasilescu, Drept civil. Obligații, Ed. Hamangiu, Cluj Napoca, 2012, pag. 275.
9. N. Kim, Clicking and Crining: Making sense of clickwrap, browsewrap and shrinkwrap
10. J.D. Gregory, Solving legal issues in electronic commerce, Canadian Business Law Journal, vol. 32, 1999, pag. 89.
11. D. Silaghi. Aspectele juridice privind formarea contractelor electronice. https://www.academia.edu/29622875/Aspecte_juridice_privind_formarea_contractelor_electronice (vizitat 01.10.2019).
12. Al. Bleoancă, op.cit., pag. 58.
13. M.J. Radin, Humans, Computers and Binding Commitments, Indiana Law Journal: Vol. 75, Article 1, pag. 1.
14. Legea nr 157 din 18.07.2014 despre încheierea și executarea contractelor la distanță privind serviciile financiare de consum, Monitorul Oficial al RM nr 249-255 din 22.08.2014.
15. US legal, Emailing and Spamming, 2015, pag. 1

16. Legea privind comerțul electronic nr. 284 din 22.07.2004, Monitorul Oficial al RM nr. 138-146 din 14.11.2004.
17. R.Cristea, Încheierea contractelor prin internet. Etapa precontractuală (II), 2014, pag.3
18. Foundation Degree in Leadership and Management, Management Development, Case study 1 Invitationtotreat – Kodak, pag.1.